

УДК 141.319.8

ДРЕСВЯННИКОВА Наталія – аспірантка кафедри філософії, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 9, вул. Пирогова м. Київ, індекс 01601 (n.a.dresvyannikova@pnu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8824-4318>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.8>

Бібліографічний опис статті: Дресвяннікова, Н. (2025). Роль уяви в гуманізації людського буття під час війни: методологічні координати метаантропології. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, 51, 151–162, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.8>

РОЛЬ УЯВИ В ГУМАНІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ КООРДИНАТИ МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

***Анотація.** У цьому тексті досліджується роль уяви у гуманістичному розвитку людини і суспільства під час війни. Зазначається, що уява має вищу цінність, ніж здатність створювати образи. Вона розглядається і як важливий інструмент для створення моделі суспільства, яке захищає права людини і дозволяє їй гідно самореалізуватися. Підкреслюється соціальний гуманістичний потенціал уяви під час війни, показано, що вона не лише впливає на окремих людей, але й на великі групи людей, суспільство в цілому. Проаналізовані трансформації уяви у зв'язку буденним, граничним і метаграничним вимірами людського буття, які виділяються в дискурсі філософської антропології як метаантропології. **Методологічними засадами** дослідження стали компаративістський і герменевтичний підходи – при аналізі текстів авторів, які розглядали проблему уяви і її впливу на реальний правозахист, а також метаантропологія як методологія буденного, граничного і метаграничного екзистенціальних вимірів буття людини й метаантропологічний потенціалізм як методологічна стратегія, яка окреслює можливості і стратегії розвитку в цих вимірах. В контексті*

методології метаантропології підкреслюється важливість уяви у метаграничному вимірі буття, оскільки вона пов'язує в цьому вимірі творчість і цілісність особистості, її відкритість до іншої особистості. На цій методологічній основі уява може бути використана для подолання розриву між образами та ідеями, а також для створення ментальних моделей гуманістичного суспільства, яке не відповідає існуючим соціальним нормам і структурам. Підкреслюється роль уяви у формуванні емпатії та розуміння інших через мистецтво та образне мислення, що має позитивний вплив на переживання досвіду війни. **Наукова новизна** дослідження полягає в окресленні потенції феномену людської уяви у процесі розбудови суспільства, що переживає досвід війни та осмислення зміцнення суб'єктності держави в методологічних координатах філософської антропології як метаантропології та метаантропологічного потенціалізму. **Висновки.** Таким чином, уява може бути використана для створення ментальних моделей гуманістичного суспільства, подолання розриву між образами та ідеями, кидання виклику соціальним нормам і структурам, розвитку креативності та натхнення для створення кращого суспільства.

Ключові слова: уява, права людини, досвід війни, вплив війни, метаантропологія, метаантропологічний потенціалізм, екзистенціальні виміри, буденне буття людини, граничне буття людини, метаграничне буття людини, суб'єктність.

DRESVYANNIKOVA Nataliia – Postgraduate student at the Department of Philosophy, Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University, 9 Pirogov Str. Kyiv, postal code 01601 (n.a.dresvyannikova@npu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8824-4318>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.8>

To cite this article: Dresvyannikova, N. (2025). Rol uiauy v humanizatsii liudskoho buttia pid chas viiny: metodolohichni koordynaty metaantropolohiii [The role of imagination in the humanisation of human existence during the war: methodological coordinates of meta-antropology] *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofiiia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 51, 151–162, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.8>

THE ROLE OF IMAGINATION IN THE HUMANISATION OF HUMAN EXISTENCE DURING THE WAR: METHODOLOGICAL COORDINATES OF META-ANTHROPOLOGY

Summary. This text explores the role of imagination in the humanistic development of individuals and society during wartime. It notes that imagination has a higher value than the ability to create images. It is also considered an important tool for creating a model of society that protects human rights and allows individuals to realise their full potential. The social humanistic potential of imagination during wartime is emphasised, showing that it affects not only individuals but also large groups of people and society as a whole. The transformations of imagination in connection with the everyday, marginal and metamarginal dimensions of human existence, which are highlighted in the discourse of philosophical anthropology as meta-anthropology, are analysed. **The methodological** basis of the study was the comparative and hermeneutic approaches in the analysis of texts by authors who considered the problem of imagination and its influence on real human rights protection, as well as meta-anthropology as a methodology of the everyday, marginal and metamarginal existential dimensions of human existence and meta-anthropological potentialism as a methodological strategy that outlines the possibilities and strategies for development in these dimensions. In the context of the methodology of meta-anthropology, the importance of imagination in the meta-boundary dimension of being is emphasised, as it connects creativity and integrity of personality, its openness to other personalities in this dimension. On this methodological basis, imagination can be used to bridge the gap between images and ideas, as well as to create mental models of a humanistic society that does not correspond to existing social norms and structures. The role of imagination in shaping empathy and understanding of others through art and imaginative thinking is emphasised, which has a positive impact on the experience of war. **The scientific novelty** of the study lies in outlining the potential of the phenomenon of human imagination in the process of building a society that is experiencing war and comprehending the strengthening of state subjectivity in the methodological coordinates of philosophical anthropology as meta-anthropology

and meta-anthropological potentialism. Conclusions. Thus, imagination can be used to create mental models of a humanistic society, bridge the gap between images and ideas, challenge social norms and structures, and develop creativity and inspiration to create a better society.

Key words: *imagination, human rights, war experience, impact of war, meta-anthropology, meta-anthropological potentialism, existential dimensions, everyday human existence, extreme human existence, meta-extreme human existence, subjectivity.*

Метою статті є дослідити роль уяви не лише як особистісного феномену, а й її соціальне значення у формуванні гуманістичного суспільства з органічним захистом прав людини і можливостями для гідної самореалізації в умовах війни.

Постановка проблеми. Класичний підхід до визначення уяви як стихійного творення образів залишає поза увагою змістовні і цінності характеристики цього феномену. Сучасні дослідники здатні побачити гуманістичний потенціал уяви як її вищій ціннісний прояв. Вони використовують міждисциплінарний підхід: філософію – передусім філософську антропологію в її новітніх виявах, зокрема філософську антропологію як метаантропологію, сучасну етику та естетику, нові підходи в психології й психоаналізі, а також сучасну культурологію, що дає можливість розглянути феномен уяви в гуманістичній перспективі, що стає вельми актуальним в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен уяви розглядався в роботах як класиків так і сучасників: Р. Декарт, Д. Віко, В. Шеллінг, І. Кант, Я. Голосовкер, Е. Гуссерль, Ж.-П. Сартр, Гілман, Г.В. Ільїна, Л. Фогарті, Т. Інгольд, А. Абрахамс. Уяву в правозахисті досліджували Е. Кінд, С. Рітовська, С. МакКленнен. Метаантропологію та метаантропологічний потенціалізм розглядають і розвивають Н.В. Хамітов, С.А. Крилова, С.І. Пірожков.

Основний матеріал. Тут нас цікавить не лише особистісна значущість уяви, а й її суспільна користь, її використання для створення моделі гуманістичного суспільства, в якому органічно захищені права людини, створені можливості для її гідної самореалізації. Соціальну здатність уяви підкреслює іспанський

дослідник Х. Монфорте з університету Валенсії, який у роботі «Наративна уява після постгуманізму» приходить до висновків, що матеріальне і нематеріальне в феномені уяви є відносним, адже «історії вбудовані в матеріальний світ; вони приймають форму повсякденних предметів... Ці матеріальні сутності можна вважати матеріалізованими історіями» (Monforte J., 2020, р. 50–52). Цей автор зазначає, що матеріал не може бути відокремлений від мови і визначає уяву як переплетіння матеріального і семантичного і врешті решт робить висновок, що уява стосується і впливає не лише на окрему людину, а й на багатьох людей. Більше того, з його точки зору уява постає не просто інтерсуб'єктивним, а й онтологічним феноменом, що поєднує світ, вона є містком, «сполучною тканиною» між матеріальним і нематеріальним: почуттями, людьми, речами, історіями.

Ця ідея цікаво корелюється з теорію метаантропології українського філософа Н. Хамітова і підходів його наукової школи. Метаантропологія дозволяє розглянути уяву людини в трьох екзистенціальних вимірах: буденному, граничному і метаграничному та зрозуміти вектори буттєвих прагнень людини (Хамітов Н., 2023, с. 32-40).

Людина буденного буття нездатна протистояти маніпуляціям, які стають особливо потужними в умовах неототалітаризму. Вводячи цей термін, Н. Хамітов визначає неототалітаризм як різновид тоталітаризму, що «...маніпулює масовою свідомістю у соціальних мережах Інтернету, створюючи видимість активних громадських обговорень значущих питань та подаючи себе гіпердемократичною системою» (Khamitov, N., 2023, с. 5). Це відбувається тому, що людина буденності шукає прості відповіді на складні запитання; саме тому виникає утопічна свідомість, яка в умовах неототалітаризму може зробити з людини фанатика, але частіше формуються конформісти. Фанатики і конформісти залишаються такими при зміні будь-яких ідеологічних наративів.

В своїй роботі «Війна в Україні і новий гуманізм: Давид проти Голіафа» Н. Хамітов зазначає, що неототалітаризму протистоїть новий гуманізм – гуманізм недопущення страждань людини, придушення її свободи й порушення прав (Khamitov, N., 2023). Суб'єктами нового гуманізму в координатах метаантропології можуть бути лише люди метаграничного буття, тоді як люди

граничного буття здатні ініціювати неототалітарні тенденції. Адже особистість граничного буття – це людина влади або пізнання і творчості, яка прагне маніпулювати людьми буденного буття, стаючи циніком або гіперфанатиком (Khamitov, N., 2023). Інша справа, що людина граничного буття, яка має домінуючу волю до пізнання і творчості, здатна виходити у простір метаграничного буття, яке конститується волею до свободи, любові й співтворчості (Хамітов Н, 2023, с. 34-37). За Н. Хамітовим, люди метаграничного буття є органічними носіями нового гуманізму, що дає можливість у просторі союзів країн протистояти неототалітаризму. (Khamitov, N., 2023).

Розвиваючи вказані ідеї у співавторстві з С. Пирожковим, Н. Хамітов зазначає, що новий гуманізм – це «..не лише співчуття до Іншого, а й розуміння Іншого, більше того, це гуманізм консолідації і співтворчості з Іншим...» (Пирожков, С. І., Хамітов, Н., 2022, с. 38-49). В такому розумінні новий гуманізм передбачає не лише усвідомлення, а і активні дії, більше того, співдію і співтворчість с Іншим. Спільна дія й спільна творчість, в свою чергу, вимагає від нас стати Іншим, уявити, як думає, що відчуває Інший та що є мотивацією Іншого.

Ці ідеї стають можливими завдяки розвинутій на основі метаантропології методологічній стратегії метаантропологічного потенціалізму (Пирожков С.І., Хамітов Н.В., 2020) Згідно з даною методологічною стратегією, навіть в умовах буденного буття є потенція до метаграничного, яка усвідомлюється у вигляді гуманістичної моделі, а вже потім формуються практичні стратегії її досягнення, що потребують граничних вольових зусиль у досягненні влади над собою і обставинами, системного розвитку пізнання і творчості (Пирожков С.І., Хамітов Н.В., 2020, с. 45-56).

Розглянемо особливості буденного, граничного й метаграничного екзистенціальних вимірів буття людини під час війни. Досвід проживання війни дає людині можливість практично застосувати ідеї і світоглядні принципи, перевірити філософські гіпотези у надзвичайних умовах несправедливості та небезпеки, перевірити свою суб'єктність і використати максимально існуючі потенції та перетворити свій досвід переживання війни

в конкретні ідеї і дії, що змінюють майбутнє, створюють новий моральний та ціннісний простір буття. Наприклад, суспільні відносини між волонтерами та донаторами, засновані на довірі та прозорих механізмах звітування за донати створюють нові правила взаємодії, що спрощують фінансові транзакції, роблячи їх більш швидкими на з меншими транзакційними витратами (створення т.зв. моно-банок зі зборами коштів). Такий творчий підхід, заснований на солідаризації зусиль і довірі, спільних гуманістичних цінностях можливий лише в суспільстві метагранічного буття.

У буденному вимірі буття найкраще пристосовується пасивна особистість, цілі і прагнення якої під час війни обмеженні побутовими питаннями, пов'язаними з особистим виживанням і збереженням особистих речей, власності.

У граничному вимірі буття під час війни превалюють конкурентні відносини через уявлення про обмеженість ресурсів, де конкуренція здається єдиною правильною стратегією виживання. Адже людина граничного буття керується волею до влади і уявляє владу як єдино вірний спосіб забезпечення власного життя, особливо під час війни.

Важливість уяви з точки зору трьох вимірів буття найбільше проявляється саме у метагранічному бутті людини, адже уява пов'язується з творчістю та цілісністю особистості через поєднання душевного і духовного: «людське буття стає антропо-трансцендендуванням – особистісним трансцендуванням, що не лише входить у потаємні глибини особистості, а й відкриває її іншій особистості; в результаті людське буття і набуває статусу антропо-трансценденції – стану, а надалі й буттєвого виміру, в якому відбувається поєднання свободи та любові, що трансформує творчість у співтворчість та буттє-творення» (Хамітов Н., 2023, с. 36).

Отже якщо виходити з припущення, що образ, зображення є одиницею уяви, то першочерговим в уяві є візуальне начало. В англійській мові простіше довести їх зв'язок, адже «образ, зображення, картинка» *image*, а «уява» – то *imagination*, тобто вони однокореневі і «уява» походить, має в основі саме «образ, зображення, картинка». Припустимо, що уява може подолати розрив між образами та ідеями. Отже, уявляючи суспільство,

яке відрізняється від того, в якому ми зараз живемо, ми можемо почати кидати виклик існуючим процедурам і працювати над створенням кращого суспільства, так само як і використовуючи здатність уяви створювати нові правила, нову поведінку, будувати нові моделі та обробляти інформацію. Надзвичайні умови і виключний досвід переживання війни людиною, що є частиною європейської спільноти, дає потенцію уяві не тільки передати цей досвід, переживання іншим людям, не дотичним до досвіду війни, але й вийти за межі образів і смислів, що створює необхідність розбудови нових правил життєдіяльності суспільства.

Поняття образу в філософії обговорюється в різних контекстах, включаючи ментальні образи людської свідомості, розуму, як механізм відношення та сприйняття і естетику як феномен культурології: стенфордська філософська енциклопедія визначає ментальний образ як феномен, що виник наприкінці 19 ст. і на початку розглядався виключно як психічний феномен. Ментальний образ стосується досвіду створення образів у свідомості, має вирішальну роль у сприйнятті, пам'яті, мові, бажаннях. Але, врешті-решт, в історії філософії термін «уява» використовувався і для позначення феномену ментального образу (Т. Гоббс, емпірики і ідеалісти). Але є і особливості, що дозволяють відокремити образ, уяву від ментального образу. На противагу уяві і образу, ментальний образ розглядається як мимовільний, недобровільний акт свідомості, прикладом якого може бути флешбек, або надокучлива мелодія «в голові», якої важко позбутись (Gregory, D., 2010, p. 266–282).

Ототожненням образу та сприйняття займався знаний дослідник і філософ Л. Візінг. Він розуміє сприйняття як "психічний стан або переживання, в якому суб'єкти сприймають конкретний об'єкт, який можна описати, як наявний та існуючий" (Wiesing L., 2014, p. 76), тобто сприйняття є процесом інтерпретації інформації з навколишнього середовища, яка може включати візуальні образи як складові сприйняття і уяви.

Образи і уява, що їх породжує, є основою нашої взаємодії з творами мистецтва і впливу цих творів на наше життя. Не можна не погодитися з думкою українського філософа С. Крилової: «Краса людини як фундаментальна категорія естетики та етики виявляється насамперед у дійсному творі мистецтва» (Крилова С., 2019, с. 170).

Згідно з концепцією С. Крилової, ми сприймаємо красу не тільки з естетичної точки зору через образ, зображення, уяву, а й як інструмент подолання соціальних проблем, зокрема такої актуальної для сучасності як неототалітаризм. Моральна краса людини – краса світогляду, відносин і вчинків – здатна породжувати справжній гуманізм. Краса світогляду – це рух від буденного до граничного буття в контексті метаантропології, краса вчинку – це можливість особистості, вільної людини вільно обирати моральну дію (вибір між добром і злом, етична проблема), а краса відносин – це суб'єкт – суб'єктне ставлення, обмін красивими вчинками і подолання жалості до себе, ресентименту. І саме через бажання допомагати людям, щедрість і відкритість з'являється моральна краса, що породжує гуманізм (Крилова С., 2019, с. 173–174).

Творча уява є основою естетичної теорії за Кантом. Як стверджує український науковець Д. Говорун, саме естетичні почуття протиставляються інтересам користі і підкреслюють, визначають духовну потребу. Духовна потреба в розумінні Д. Говоруна визначає цінність об'єкту самим фактом свого існування і повертається до Кантівської «доцільності без мети» (Говорун, 2011 с. 4–9).

Феномени духовності (здатність до творчості) і душевності (здатність до любові) – ключові в концепції андрогін-аналізу Н. Хамітова (Хамітов Н., 1997, с. 172). Н. Хамітов вважає, що саме людські характеристики духовності і душевності складають цілісність особистості, і далі розгортає думку, що цілісні особистості створюють цілісні андрогін пари, що впливають на атмосферу в суспільстві і породжують толерантність – практику спокійно ставитись до іншого, практику мультикультуралізму. (Хамітов Н., 2023, с. 53). В свою чергу, практика толерантності є рисою нового гуманізму, явища, яке Н. Хамітов протиставляє неототалітаризму, яке є дієвим засобом протистояння неототалітаризму.

На думку дослідниці уяви, філософа С. Рістовської, зображення більше не є просто ілюстрацією або просто засобом адвокації; вони стали важливим доказовим інструментом і способом передачі інформації на власних умовах (Ristovska, S., Price, M., 2018, р. 1–12). Виходячи з цього, уява може уніфікувати термінологію та зміст, акцент інформації, що передається. Тобто,

враховуючи, що уява – це середовище, в якому думка та образи вкладаються у свідомості, щоб сформувавши концепцію або систему навіть того, чого ще не існує в реальності, то уяву можна розглядати як спосіб створення ментальних моделей гуманістичного суспільства, які ще не існують.

Висновки. Уява розглядається як створення чогось нового, здатність комбінувати, обробляти та створювати нові уявлення та нову поведінку. Про це йдеться і в статті Г. Ільїної: «Візуальна здатність уявлення поєднана з тілесністю, що розширює пізнавальні можливості людини» і далі – «Уявляти означає бачити світ очима іншого, що стає умовою створення нового, іншого ментального простору. Побачений людиною світ стає частиною її особистості, відкриваючи горизонти для розвитку мислення візуального» (Ільїна Г., 2018, с. 69-78). Тому уяву можна розглядати як спосіб створення нових моделей гуманістичного суспільства, не обмежених існуючими соціальними нормами і структурами. Уява може кинути виклик нашому розумінню відносин. Емпатія може дати розуміння досвіду іншого через образи і мистецтво.

Отже: використовуючи уяву, щоб уявити гуманістичне суспільство, ми можемо розвивати творчість і генерувати нові ідеї щодо того, як створити краще суспільство. Уява може забезпечити гуманістичне розуміння, навички та натхнення, необхідні для актуалізації нового гуманізму і протистояння неототалітаризму в сучасному світі. Використовуючи уяву, щоб уявити краще майбутнє, ми можемо надихнути себе та інших працювати над створенням цього майбутнього.

І наостанок: практики краси, духовності і душевності відкривають нові можливості для розвитку гуманістичного, мультикультурного соціуму. І тут надзвичайно важливим фактором розвитку таких практик постає філософія демократичного суспільства у своїй відкритості людині, культурі, суспільстві, власному розвитку (Хамітов Н., 2025). Саме така філософія здатна, на нашу думку, реально посилювати світогляд нового гуманізму і сприяти гуманізації уяви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Говорун Д. Творча уява в естетичній теорії Канта. *Вісник Черкаського університету*, Черкаси 2011. Вип. 200. С. 4–10.
2. Ільїна Г.В. Концепт "уяви" в процесах формування візуального мислення. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*. 2018. Вип. 6. С. 69–78.
3. Крилова С.А. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу: монографія. Видання 2-е, перероблене і доповнене. К.: КНТ, 2019. 563 с.
4. Пирожков, С. І., Хамітов, Н. В. Війна і мир в Україні: шляхи до реальної перемоги і розвитку. *Вісник НАН України*. 2022. Вип. 9. С. 38–49.
5. Пирожков С.І., Хамітов Н.В. Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини. Київ: Наукова думка, 2020. 255 с.
6. Хамітов Н.В. Відкритість філософії людині, суспільству, культурі, самій собі: сучасність і сценарії майбутнього. *Філософія освіти*. 2025. Вип. 31(1), С. 8–25, DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2025-31-1-1>
7. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. Видання 5-е, виправлене і доповнене. К.: КНТ, 2023. 405 с.
8. Хамітов Н.В. Філософія людини: пошук меж. Межі чоловічого і жіночого: вступ до метаантропології. Київ: Наукова думка, 1997. 175 с.
9. Gregory, D. Imagery, the Imagination and Experience, *Philosophical Quarterly*. 2010. Vol. 60, P. 266–282. doi.org/10.1111/j.1467-9213.2009.644.x
10. Khamitov. N. The War in Ukraine and the New Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of 21st century. Sofia: Kibea. 2023. 124 p.
11. Monforte, J. Narrative imagination after posthumanism Atkinson, R. and Goodley, D., eds.. *Humanity under duress*. Multitude Press. 2020, P. 50–53.
12. Ristovska, S. & Price, M. Images and Human Rights. In Ristovska, S. & Price, M. (Eds.) *Visual Imagery and Human Rights Practice*. 2018, P. 1–12. DOI:10.1007/978-3-319-75987-6
13. Wiesing L. *The Philosophy of Perception: Phenomenology and Image Theory*. Nancy Ann Roth (tr.). 2014, 178 p. doi.org/10.1111/jaac.12326

REFERENCES

1. Hovorun, D. (2011) *Tvorcha uiava v estetychnii teorii Kanta* [Creative imagination in Kant's aesthetic theory]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*, Cherkasy 2011. Vyp. 200, 4–10 [in Ukrainian].
2. Ilina, H.V. (2018) *Kontsept "uiavy" v protsesakh formuvannia vizualnoho myslennia* [The concept of 'imagination' in the processes of visual thinking formation]. *Osvitniy dyskurs. Humanitarni nauky*. №. 6, 69–78 [in Ukrainian].

3. Krylova, S.A. (2019) *Krasa liudyny v zhyttievkykh praktykakh kultury. Dosvid sotsialnoi ta kulturnoi metaantropolohii i androhin-analizu: monohrafiia* [Human beauty in cultural practices. Experience of social and cultural meta-anthropology and androgyne analysis: monograph]. Vydannia 2-e, pereroblene i dopovnene. K.: KNT, 563 [in Ukrainian].

4. Pyrozhkov, S. I. (2022) Khamitov, N. V. *Viina i myr v Ukraini: shliakhy do realnoi peremohy i rozvytku* [War and peace in Ukraine: paths to real victory and development]. *Visnyk NAN Ukrainy*. № 9, 38–49 [in Ukrainian].

5. Pyrozhkov, S.I., Khamitov, N.V. (2020) *Tsyvilizatsiina subiektnist Ukrainy: vid potentsii do novoho svitohliadu i buttia liudyny* [Ukraine's civilizational subjectivity: from potential to a new worldview and human existence]. *Kyiv: Naukova dumka*, 255 [in Ukrainian].

6. Khamitov, N.V. (2025) *Vidkrytist filosofii liudyni, suspilstvu, kulturi, samii sobi: suchasnist i stsenarii maibutnoho* [The openness of philosophy to people, society, culture, and itself: the present and scenarios for the future]. *Filosofii osvity*. № 31(1), 8–25 [in Ukrainian].

7. Khamitov N.V. (2023) *Filosofska antropolohiia: aktualni problemy. Vid teoretychnoho do praktychnoho povorotu* [Philosophical anthropology: current issues. From theory to practice]. Vydannia 5-e, vypravlene i dopovnene. K.: KNT, 405 [in Ukrainian].

8. Khamitov, N.V. (1997) *Filosofii liudyny: poshuk mezh. Mezhi cholovichoho i zhinochoho: vstup do metaantropolohii* [The philosophy of man: searching for boundaries. The boundaries between male and female: an introduction to meta-anthropology]. *Kyiv: Naukova dumka*, 175 [in Ukrainian].

9. Gregory, D. (2010). *Imagery, the Imagination and Experience*, *Philosophical Quarterly*. №. 60, 266–282. doi.org/10.1111/j.1467-9213.2009.644.x

10. Khamitov, N. (2023) *The War in Ukraine and the New Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of 21st century*. Sofia: Kibea, 124

11. Monforte, J. (2020). *Narrative imagination after posthumanism* Atkinson, R. and Goodley, D., eds.. *Humanity under duress*. Multitude Press, 50–52

12. Ristovska, S., Price, M. (2018) *Images and Human Rights*. In Ristovska, S. & Price, M. (Eds.) *Visual Imagery and Human Rights Practice*, 1–12, DOI:10.1007/978-3-319-75987-6

13. Wiesing, L. (2014). *The Philosophy of Perception: Phenomenology and Image Theory*. Nancy Ann Roth, 178 doi.org/10.1111/jaac.12326

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025